

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Адекватність мовлення - це точність вираження думок, почуттів, ясність, зрозумілість мовлення, точне мовлення - якщо вжиті слова відповідають їх усталеним мовним значенням.

Виразно-емоційна компетенція — вміння виразно та емоційно передати зміст художнього твору, дотримуючись адекватних засобів виразності, вдало їх поєднуючи.

Граматична компетенція - неусвідомлене вживання граматичних форм рідної мови згідно з законами і нормами граматики (рід, число, відмінок, клична форма тощо), чуття граматичної форми, наявність корекційних навичок щодо правильності вживання граматичних форм.

Гносеологічна функція є засобом пізнання довкілля. Ця функція акумулює досвід попередніх поколінь, фіксує і кодує його в мові і в словнику, граматиці, фонетиці, в текстах. Завдяки мові дитина засвоює цей досвід, прилучається до культурно - історичних цінностей і надбань своїх пращурів.

Діамонологічна компетенція - розуміння зв'язного тексту, вміння відповідати на запитання і звертатися з запитаннями, підтримувати та розпочинати розмову, вести діалог, складати різні види розповідей.

Інформаційно-освітня функція полягає в тому, що кожний художній твір несе відповідну інформацію: дитина одержує відомості про ті чи інші події, життєві ситуації, явища і закони природи.

Ідентифікаційна функція полягає в тому, що мова виступає засобом спілкування лише для носіїв цієї мови, для тих, хто її знає, вона ідентифікує носіїв мови в "межах певної спільності".

Естетичність мовлення - це естетична привабливість мовлення, вдале використання естетичних потенцій мови (тон, темп, звучність), наявність образних висловів, приказок, доречних фразеологічних зворотів, цитат; поєднання вербальних та невербальних (жести, міміка, рухи, поза) засобів спілкування.

Експресивна функція - це функція вираження внутрішнього світу людини, емоційна насиченість і забарвленість мовлення кожного індивідуального мовця, кожної особистості.

Естетична функція мови є знаряддям і матеріалом створення культурних цінностей. Ця функція пов'язана з художнім словом, художньою літературою, фольклором, мистецтвом. Її ще називають ейдетичною (ейдос - образ), функцією образотворення. Через художні образи (тексту, картини) митець

спілкується з читачем, слухачем, глядачем. Образність, поетичність мовлення є ознаками його досконалості, культури.

Культура мовлення - це вміння правильно говорити (й писати), добирати мовно-виражальні засоби відповідно до мети та ситуації спілкування, це система вимог стосовно вживання мови в мовленнєвій діяльності.

Комунікативна функція - це функція спілкування, яка здійснює інформаційний зв'язок між членами суспільства, задовольняє потребу людини в іншій людині, забезпечує нерозривну єдність людини і мови.

Контактовстановлювальна (фатична) функція - це функція, за допомогою якої мовець готує свого співрозмовника до сприйняття інформації.

Комунікативна компетенція - комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, спілкування в конкретних соціально-побутових ситуаціях, вміння орієнтуватися в ситуації спілкування, ініціативність спілкування. Кожний вид компетенції має базисні вікові характеристики.

Когнітивно-мовленнєва компетенція - наявність певних знань у дітей про письменників та їхні твори в межах програми вікової групи; здатність відтворити зміст знайомих творів, назвати автора твору, впізнати твір за його уривком чи ілюстрацією, прочитати напам'ять вірша; пригадати загадки, прислів'я, скоромовки, лічилки.

Логічність мовлення - це поєднання мислення, мови і мовлення, це ступінь поєднання слів у реченні за законами розумової (мислительної) діяльності. Це відповідність смислових зв'язків і відношень одиниць мови в мовленні зв'язкам і відношенням предметів і явищ у реальній дійсності.

Лексична компетенція - наявність певного запасу слів у межах вікового періоду, здатність до адекватного використання лексем, доречне вживання образних виразів, приказок, прислів'їв, фразеологічних зворотів.

Мовленнєве виховання пов'язане з вихованням у дошкільнят любові, шанобливого ставлення до рідної мови; виховання прагнення розмовляти правильно, культурно, красиво рідною мовою.

Мовленнєва компетентність виявляє готовність та спроможність особистості адекватно та доречно застосовувати мову в конкретних ситуаціях буття (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо), використовуючи як мовні, в тому числі інтонаційні засоби виразності, так і позамовні (міміка, жести, рухи).

Мислительна функція полягає в тому, що мова є засобом формування думок, оскільки ми мислимо в мовних формах, поняттями, які позначені

словами. Мислити – означає оперувати мовними поняттями, які дитина повинна засвоїти впродовж свого розвитку та спілкування з дорослими.

Мовна компетенція - це засвоєння і усвідомлення мовних норм, що історично склалися в фонетиці, лексиці, граматиці, орфоепії, семантиці, стилістиці та адекватне їх застосування в будь-якій людській діяльності з процесі використання певної мови.

Мовна компетенція - це інтегративне явище, що охоплює цілу низку спеціальних здібностей, знань, умінь, навичок, стратегій і тактик мовної поведінки, установок щодо успішного здійснення мовленнєвої діяльності в конкретних умовах спілкування (8. В. Андрієвська).

Мовленнєва компетенція - це вміння адекватно й доречно практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо), використовувати для цього як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності мовлення.

Навчання мови – процес формування на основі елементарних знань та уявлень про мову й мовлення мовної компетентності та розвиток чуття мови. Навчання мови передбачає засвоєння й усвідомлення дітьми норм, що склалися історично у фонетиці, лексиці, граматиці, орфоепії, семантиці, стилістиці, та адекватне застосування цих знань у мовленнєвій діяльності.

Номінативна функція - це "оновлення" реального світу, лінгвалізація його речей та явищ, або інакше - це функція називання. Слова служать для того, щоб ними називали предмети, явища, речі, якості, властивості, ознаки, дії, кількості .

Поетично-емоційна компетенція – здатність дітей виразно читати вірші, здійснювати елементарний художній аналіз віршів (знаходити повтори голосних і приголосних звуків, римовані рядки, добирати римовані слова тощо).

Розвиток мовлення – цілеспрямоване формування в дітей певних мовленнєвих навичок та вмінь (правильної звуковимови, доречного добору або поєднання слів та інших мовних і позамовних засобів, використання слів у певній граматичній формі тощо), які забезпечують функціонування процесу мовлення відповідно до мовних форм.

Різноманітність (багатство) мовлення - це вираження однієї і тієї самої думки, одного й того самого граматичного значення різними способами і засобами.

Театрально-ігрова компетенція – це наявність у дітей умінь і навичок самостійно розігрувати зміст знайомих художніх творів у театралізованих

іграх, іграх-драматизаціях, іграх за сюжетами літературних творів, інсценувати твори в театральних виставах.

Оцінювально-етична компетенція – здатність дитини свідомо аналізувати поведінку героїв художнього твору, висловлювати своє ставлення до них, мотивувати моральні на естетичні оцінки.

Чистота мовлення - це відсутність у ньому нелітературних елементів: у орфоепії - правильна літературно-нормативна вимова, відсутність інтерферентних явищ (акценту, змішувань); у словнику - відсутність діалектизмів, слів-паразитів тощо; в інтонації - відсутність брутальних, лайливих, лицемірних ноток, відповідність інтонації змістові та експресії висловлювання.

Фонетична компетенція - правильна вимова всіх звуків рідної мови, звукосполучень відповідно до орфоепічних норм, наголосів, добре розвинений фонематичний слух, що дозволяє диференціювати фонемі; володіння інтонаційними засобами виразності мовлення (темп, тембр, сила голосу, логічні наголоси тощо).

Художньо-мовленнєва діяльність – це полікомпонентний утвір, в якому можна виділити чотири складових: 1) сприймання на слух та розуміння дітьми змісту художніх творів; 2) відтворення змісту й виконавча діяльність (декламування, відповіді на запитання, переказування, бесіда за ілюстраціями, узагальнювальні бесіди, читання за ролями тощо); 3) театралізована діяльність (інсценування, театральні вистави); 4) творчо-імпровізована діяльність (ігри-драматизації, ігри за сюжетами літературних творів, словесно-поетична творчість).